

Conceptverslag

Eén regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt

18 november 2016, Amersfoort

Doel van de bijeenkomst

Veel werkzoekenden - en zeker de werkzoekenden met een arbeidshandicap - hebben steun nodig om aan duurzaam werk te komen. Gemeenten bieden deze steun op grond van de participatiewet, maar moeten daarbij rekening houden met de eisen voortvloeiend uit het doelgroepenregister. Een onmogelijke combinatie. Is het allemaal niet veel te ingewikkeld gemaakt?

Onze ambitie is één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Onze ambitie is óók dat onze wensen door een nieuw kabinet worden overgenomen. De bijeenkomst één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt is een van de bouwstenen in het proces om samen met alle betrokken partijen afspraken te maken hoe deze vernieuwing kan worden gerealiseerd. In dit verslag treft u een samenvatting van de bijeenkomst, evenals de opmerkingen en aanvullingen voor de suggestie tekst regeerakkoord 'één regeling onderkant arbeidsmarkt: terug naar de bedoelingen'.

Opening en welkom

Wethouder Menno Tigelaar (Amersfoort) opent de bijeenkomst en heet de aanwezigen welkom. Hij benadrukt dat er een belangrijk vraagstuk wordt besproken. De participatiewet kunnen de gemeenten allemaal onderschrijven. Maar hoe bedien je de verschillende doelgroepen en hoe verwijder je de schotten? Daar gaan de aanwezige wethouders over in gesprek, samen met vertegenwoordigers uit de wetenschap, CNV, cliënten en werkgevers.

Vervolgens stelt dagvoorzitter Jur de Haan (Zunderdorp Beleidsadvies & Management) het forum voor:

- Gerrit van der Meer – Landelijke Cliëntenraad
- Willem Jelle Berg – CNV
- Huib van Olden - Wethouder Den Bosch
- Prof. Paul de Beer – Universiteit van Amsterdam
- Froukje de Jonge – Wethouder Almere
- Henk Hölscher - directeur / general manager Inntel Hotel Zutphen

Jur de Haan deelt mee dat Ruud Kuin van FNV zich helaas heeft afgemeld.

Deel 1: schetsen van het probleem en mogelijke oplossingsrichtingen

Aftrap door professor Paul de Beer (UVA)

Bij dit verslag zijn de sheets van de presentatie van Paul de Beer gevoegd.

Prof. Paul de Beer trapt af met een presentatie over zijn visie op één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt. De Beer start met een beschrijving van het probleem. Hij schetst een vrij donker beeld. Ten eerste biedt de participatiewet maar voor een relatief kleine groep (misschien) perspectief. Er is op dit moment een flinke kloof tussen de doelgroep (1,7 miljoen mensen in de WW,

Wsw, WIA, Bijstand, WAO en Wajong) en de doelstelling (125.000 mensen aan het werk krijgen). Bij alle regelingen die er tot nu toe zijn geweest voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, bleken de ambities groter dan de realiteit. Zelfs als de doelstelling nu wel volledig wordt gerealiseerd, dan nog is dat niet voldoende om het probleem op te lossen. Ten tweede ziet Paul de Beer een daling van de arbeidsmarktkansen voor arbeidsgehandicapten. De kloof tussen mensen mét en zonder arbeidshandicap wordt steeds groter. Het perspectief voor mensen aan de onderkant is dus niet erg hoopvol. Ten derde blijft de doelgroep (licht) groeien. Er zijn dus geen aanwijzingen dat er in het eerste jaar van de participatiewet stappen vooruit zijn gezet in de verbetering van de perspectieven voor mensen aan de onderkant. Kortom: er moet iets gaan veranderen, aldus Paul de Beer.

Paul de Beer duidt twee belangrijke problemen van de participatiewet. Ten eerste geeft hij aan dat de wet inconsistent is: het idee was om één wet te maken voor alle verschillende doelgroepen. Er zijn nu echter weer allemaal nieuwe categorieën gecreëerd. De scheidlijnen die daardoor weer zijn teruggekomen, zijn veel minder helder dan in de oude situatie. Er is een grote verscheidenheid aan groepen. Het gevaar is dat er groepen tussen zitten, die tussen wal en schip vallen. Er is geen enkele eenduidigheid meer over waar iemand toe behoort, waar iemand terecht kan en op welke voorziening iemand aanspraak kan maken. Ten tweede heeft de participatiewet niet alleen als doel om burgers aan het werk te helpen, maar ook om ze aan goed werk te helpen: werk met doorstromingskansen en toekomstperspectief, werk dat wellicht in de toekomst wat meer zelfstandigheid kan bieden. Daartoe moeten mensen die al aan het werk zijn worden ondersteund. Maar op wat voor ondersteuning kunnen deze mensen aanspraak maken en wie is daar verantwoordelijk voor? Dat is onduidelijk.

Welke oplossing ziet Paul de Beer? Volgens de Beer zou het individu centraal moeten worden gezet. Het zou niet uit moeten maken met welke werkgever/instantie een persoon te maken heeft: iedereen met beperkte loonwaarde moet toegang krijgen tot een bepaalde mate van ondersteuning. Er moet een geoormerkt budget komen dat voor deze ondersteuning beschikbaar is. Idealiter zou er één O&O-fonds moeten komen dat mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt helpt. Een logische keuze om dit mogelijk te maken zou zijn dat alle O&O-fondsen een percentage van hun budget beschikbaar stellen hiervoor. Een pragmatische route om dit op te zetten is volgens Paul de Beer om te beginnen met het aanbieden van één regeling voor ondersteuning voor mensen die op gesubsidieerde plaatsen werken. Vervolgens kan de regeling langzaam worden uitgebreid. Een belangrijk deel van de oplossing is dat er consensus bestaat over het probleem, aldus Paul de Beer. Hij pleit dan ook voor een intentieverklaring van gemeenten, werkgevers, vakbonden, werkgevers en het Rijk: zij moeten een collectieve participatieovereenkomst opstellen.

Pitches uit de praktijk: wethouders Froukje de Jonge (Almere) en Huib van Olden (Den Bosch)

Bij dit verslag zijn de sheets van de beide pitches gevoegd.

Froukje de Jonge zet haar dagelijkse werkzaamheden (vergaderingen met het regionaal werkbedrijf, discussies met het UWV over het doelgroepenregister, etc.) tegenover het echte leven, waarin een moeder zich meldt bij het Leger des Heils omdat ze niet meer rond kan komen en waarin werkgevers klagen over de banenafspraken. De gemeente is de meest nabije overheid en moet mensen met problemen bijstaan. Integraal werken is daarin belangrijk, maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Froukje de Jonge ziet hierin een taak voor de overheid. Zij zouden niet alleen moeten kijken welke instrumenten zij kunnen bieden, maar moeten zich ook gaan herbezinnen op hun eigen plek in de keten.

Huib de Jonge heeft een duidelijke boodschap: In Den Haag wordt het allemaal leuk bedacht, maar

uiteindelijk zijn het de gemeenten die alles moeten uitvoeren en tegen de problemen aanlopen. De gemeenten proberen de goede dingen te bedenken, maar dat wordt hen onmogelijk gemaakt door het Rijk. Dat moet anders! Er moet duurzaam werk komen voor meer mensen. Er moet worden nagedacht over een collectieve participatieovereenkomst met een eenduidig scholings- en ontwikkelingsaanbod voor de brede doelgroep van de participatiewet. Daarbij moeten we realistisch zijn: wat is haalbaar op de korte termijn? Gemeenten zelf zouden zich hard moeten maken voor betere arbeidsvoorwaarden.

Reacties van het forum en uit de zaal

- Gerrit van der Meer (LCR) ondersteunt het opstellen van één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt van harte. Hij geeft aan dat het heel ingewikkeld is voor cliënten wanneer verschillende gemeenten zaken anders regelen. Het doel van de regeling moet zijn dat het eenvoudiger wordt voor de cliënt. Van der Meer pleit ervoor niet alleen de scholing en ontwikkelvoorziening, maar ook de werkvoorziening in één regeling te gieten. Uit de zaal komt echter het geluid dat gemeenten vrij moeten worden gelaten in het regelen van werkvoorzieningen. Er moet maatwerk worden geboden, dan moeten gemeenten daar ook de vrijheid toe hebben. Wanneer de werkvoorzieningen niet goed zijn ingericht in een gemeente, kan de cliëntenraad dit terugg koppelen naar de gemeenteraad.
- Henk Hölscher (werkgever) geeft aan het gebrek aan vertrouwen en partnerschap bij gemeenten en werkgevers als problematisch te zien.

Deel 2: Op naar één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt: gesprek over een suggestietekst voor het regeerakkoord

Het forum en de zaal gaan in gesprek over een suggestietekst voor het regeerakkoord. De suggestietekst is opgedeeld in een vijftal onderdelen, die apart worden besproken.

Er is geen onderscheid tussen personen met beperkte loonwaarde en personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Van iedereen wordt verwacht dat hij / zij participeert op de arbeidsmarkt. Gemeenten bieden de ondersteuning en ontvangen daartoe voldoende middelen.

Over het algemeen reageren het forum en de zaal positief op dit onderdeel. Er zijn een aantal opmerkingen/aanvullingen:

- Henk Hölscher (werkgever): omdat de quotumwet blijft bestaan zullen werkgevers toch blijven werken met het doelgroepenregister. Dat is een gevaar.
- Henk Hölscher (werkgever): niet alleen gemeenten bieden ondersteuning, werkgevers doen dat ook (o.a. Harrytraining). Biedt werkgevers daartoe ook de financiële ondersteuning.
- Gerrit van der Meer (LCR): maak geen onderscheid tussen verschillende groepen, maar wel tussen verschillende personen. Er moet maatwerk worden geleverd!
- Huib van Olden (Den Bosch): Burgers moeten niet alleen participeren op de arbeidsmarkt, maar ook in de samenleving. Er moet ook worden geaccepteerd dat niet iedereen aan het werk kan.
- Paul de Beer (UVA): mensen moeten worden ondersteund wanneer ze werk hebben. Maar wanneer laat je ze los? Op een gegeven moment kan een deel van de mensen weer op eigen benen staan.
- Froukje de Jonge (Almere): op dit moment besteden gemeenten het minste aandacht aan de mensen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt. Dat moet anders. Daartoe moeten niet alleen de gemeenten, maar ook werkgevers integraal gaan werken. Werkgevers willen nu nog vaak ontzorgd worden.
- Verschillende aanwezigen in de zaal vestigen de aandacht op de verkeerde prikkels, één van de redenen dat de meeste aandacht gaat naar mensen die het makkelijkst werk krijgen.
- De aanwezigen zijn het er over eens dat het hier niet alleen gaat over de gemeentelijke doelgroep, maar ook over de UWV doelgroep: er moet worden ontschot! Henk Hölscher (werkgever) geeft aan dat het voor werkgevers ook praktisch zou zijn wanneer het onderscheid tussen gemeente en UWV weg zou vallen.
- Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat er niet alleen moet worden gekeken naar gemeenten, dat is te smal. Er moet worden gekeken vanuit de 35 arbeidsmarktregio's.
- Er is discussie over het al dan niet wegnemen van het onderscheid tussen medisch aantoonbare afstand tot de arbeidsmarkt en niet medisch aantoonbare afstand. Gerrit van der Meer (LCR) is voorstander van het onderscheid, hij vindt dat er extra aandacht moet zijn voor deze groep mensen die nóg meer afstand heeft dan de rest. Anderen geven aan dat die extra aandacht tot nu toe niet heeft geholpen.

De banenafspraken blijven gehandhaafd maar het onderscheid tussen personen uit het doelgroepenregister en andere personen met een verminderde loonwaarde verdwijnt. De loonwaardemeting op de werkplek (praktijkroute) vormt hierbij een belangrijk instrument.

- Er is discussie over de banenafpraak. Willem Jelle Berg (CNV) geeft aan dat er door de banenafpraak wat stappen zijn gemaakt om mensen met de meeste afstand tot de arbeidsmarkt in een gewone baan met ondersteuning aan het werk te krijgen. Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat de banenafpraak voelt als wantrouwen richting gemeenten, zij zouden niet genoeg kunnen regelen voor arbeidsbeperkten. Daarnaast bestaat in de zaal de angst dat er werknemers worden ‘geloosd’ die niet binnen de banenafpraak vallen. Verder geeft een van de wethouders aan dat de banenafpraak ervan uit gaat dat iemand die uit bijvoorbeeld de bijstand komt, op eigen kracht méér kans heeft op werk dan iemand die binnen het doelgroepenregister valt. Dit is volgens haar niet realistisch. Paul de Beer (UVA) onderschrijft de intentie van de banenafpraak. Maar nu lijkt de afspraak een doel op zich te worden en daarmee het oorspronkelijke doel tegen te gaan. Daarnaast is het probleem veel groter dan alleen de banenafpraak. Het is goed wanneer werkgevers arbeidsgehandicapten aannemen, uit welke doelgroep ze ook komen.
- Gerrit van der Meer (LCR): loonwaardebepaling vindt per definitie plaats op de werkplek en moet enkel worden gezien als een instrument om de loonkostensubsidie vast te stellen. De loonwaardebepaling is niet levenslang. Let daarop! Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat juist ook mensen met een permanent verminderde loonwaarde in aanmerking komen voor LKS (tot hun uittreding uit het arbeidsproces).

Overlap in de dienstverlening van UWV en gemeenten verdwijnt. Het UWV krijgt meer ruimte om beleid te voeren dat bij de regio past. De dienstverlening wordt geharmoniseerd met gemeenten en toegespitst op de werkgevers en bewoners van een regio.

Over het algemeen staan het forum en de zaal positief tegenover dit onderdeel van de suggestietekst voor het regeerakkoord. Ze zijn het er over eens dat er meer flexibiliteit moet komen voor het UWV en dat het UWV meer ruimte moet krijgen om zaken te regelen in de regio. De volgende opmerking wordt gemaakt:

- Willem Jelle Berg (CNV): De financieringsstroom is zodanig dat UWV en gemeenten elkaar kunnen tegenwerken. Er moet meer afstemming komen tussen UWV en gemeenten. Let er wel op dat de ‘echte’ onderkant centraal blijft staan, niet de doelgroep van het UWV. CNV is bondgenoot van de gemeenten als het gaat over de regionalisering van de arbeidsmarkt.

Onderzocht wordt in welke mate Beschut werk landelijke regeling en uitvoering behoeft, mede in het licht van de samenhang met de arbeidsmatige dagbesteding waarvoor gemeenten wel verantwoordelijk zijn.

- Froukje de Jonge (Almere) merkt op dat in haar gemeente de eerste mensen nu twee jaar enthousiast werken in een beschutte werkplek. Nu moeten ze voor onbepaalde tijd worden aangenomen, dat zullen de werkgevers niet gaan doen. Om die mensen dan weer opnieuw te motiveren wordt heel moeilijk.

- Froukje de Jonge (Almere) geeft verder aan dat het goed zou zijn als mensen binnen beschut werk af en toe terug kunnen vallen op arbeidsmatige dagbesteding, wanneer het even niet goed met ze gaat. Dat is nu lastig in verband met het CAO. Willem Jelle Berg (CNV) begrijpt dit, maar is wel kritisch: het verschil tussen arbeidsmatige dagbesteding en beschut werk is voor de eigenwaarde van mensen een ontzettend belangrijk verschil. Gerrit van der Meer (LCR) onderschrijft dit.

Sociale ondernemingen bieden de uitgelezen kans om mensen met een verminderde loonwaarde toch aan het reguliere werkende bestaan te laten deelnemen. Werkgevers die mensen met een afstand aan het werk helpen worden beloond.

Het forum en de zaal onderschrijven het belang van sociale ondernemingen. Ze zijn onderdeel van een inclusieve arbeidsmarkt, en van een inclusieve samenleving.

- Willem Jelle Berg (CNV): werkgevers die mensen met een afstand aan het werk helpen worden nu al beloond door de no-risk polis e.d.. Als dat niet genoeg is, dan is dat een nieuw politiek feit waar over moet worden nagedacht. Werkgever Henk Hölscher geeft aan dat veel werkgevers ondanks de no-risk polis niet durven. Ze zien te veel risico. Het financiële deel is weliswaar afgedekt, maar het arbeidsrechtelijke deel niet. Ook moeten werkgevers veel regelen aan o.a. administratie. Dat is ook een kostenpost.

Afsluiting – Wethouder Andries Ekhart (Leeuwarden)

Wethouder Andries Ekhart sluit de dag af. Hij geeft aan dat de bij de decentralisatie van de wetgeving naar gemeenten, het instrument bijna belangrijker is geworden dan het doel. Ekhart benoemt de geruchten over een nieuw sociaal akkoord, waaraan zonder gemeenten zou worden gewerkt. Dat kan niet! Gemeenten voeren de wetgeving uit en moeten daarom ook worden betrokken bij het maken van de wetgeving. Er moeten betere afspraken worden gemaakt: het moet makkelijker, sneller en efficiënter. Gemeenten moeten daarbij ook de hand in eigen boezem steken. Maar, zo geeft Andries Ekhart aan: de gemeenten moeten wel zélf kunnen bepalen. De komende tijd gaat de G32 daarvoor pleiten.